

ЧЕРНЯК Л.М., МІХЄЄВ О.М., МАДЖД С.М., ЛАПАНЬ О.В., ДМИТРУХА Т.І.,
ПЕТРУСЕНКО В.П. (УКРАЇНА, КИЇВ)

НАУКОВІ ЗАСАДИ УЗАГАЛЬНЕННЯ ЯКІСНОЇ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ҐРУНТУ, ЗАБРУДНЕНОГО НАФТОПРОДУКТАМИ

Національний авіаційний університет

03058, проспект Любомира Гузара, 1, Київ, Україна; specially@ukr.net

Abstract. It is determined that the main disadvantage of ecological regulation is that most of the norms do not take into account the laws of ecosystem functioning and mechanisms of their self-restoration. It is established that the definition of individual factors of influence does not give a holistic view of the synergistic effect of pollutants on the environment and, accordingly, does not take into account the intensity of structural and functional changes in the processes occurring in them. Our proposed methodology will create the necessary basis for obtaining a generalized qualitative assessment of the ecological state of the environment, without being based on the quantitative characteristics of the maximum allowable concentrations.

Постійне зростання антропогенного впливу на довкілля призвело до необхідності удосконалення системи екологічного оцінювання стану складових довкілля, оскільки діючий в Україні санітарно-гігієнічний регламент не є об'єктивним якісним критерієм оцінювання екологічного стану складових навколишнього середовища. Встановлені в державних нормативних документах вимоги суперечать фізіологічним критеріям; вони засновані на антропоцентричному підході, при тому, що людина є одним із найбільш стійких біологічних видів до впливу зовнішніх чинників. Основним же недоліком екологічного нормування є те, що більша частина норм не враховує закони функціонування екосистем та механізми їх самовідновлення. Існуюча система санітарно-гігієнічного нормування є затратною та малоефективною і базується на застосуванні кількісних характеристик – гранично допустимих концентрацій (ГДК) забруднюючих речовин. Дана система нормування за ГДК є суб'єктивним способом контролю, так-як заснована на порівнянні фактичних концентрацій з гранично допустимими, і за рахунок цього уже довгий час в світі піддається аргументованій критиці. Визначення окремих чинників впливу не дає цілісне уявлення про синергетичний ефект впливу забруднювачів на стан довкілля та відповідно, не враховує інтенсивність структурно-функціональних змін процесів, що в них відбуваються. До того ж, ще на етапі розроблення екологічних нормативів не враховані територіальна диференціація та специфічна характеристика регіонів. Враховуючи зазначені недоліки екологічного нормування науковці-екологи постійно розробляють методики удосконалення системи оцінювання стану складових довкілля. Аналіз недоліків існуючих авторських методик системи екологічного нормування та ефективність застосування розроблених інтегральних індексів показав, що всі вони базуються на застосуванні кількісних характеристик (ГДК) забруднюючих речовин. Сучасні дослідження, переважно зосереджені на дотриманні нормативів для забезпечення необхідних вимог безперервного природокористування в інтересах людського суспільства, оцінюванню ж структурно-функціональних змін в інтересах біосфери: екологічних показників атмосферного повітря, поверхневих водних об'єктів, ґрунтового покриву, на даний момент, на жаль, не приділяється уваги. Недосконала система санітарно-гігієнічного нормування призвела до того, що загальна екологічна ситуація в нашій країні та за її межами є незадовільною і все актуальнішим стає питання пошуку сучасних методик нормування якості компонентів довкілля, які б охоплювали показники і критерії їх складу та властивостей, що в сукупності дозволило б вирішити проблеми, пов'язані з бездумним, хижацьким, не раціональним природокористуванням та забезпечило б еколого-збалансований розвиток біосфери усіх ієрархічних рівнів організації на всіх рівнях управління.

На сьогодні така система оцінювання відсутня і тому, не існує загальноновизнаної універсальної методики оцінювання якості стану складових довкілля, зокрема, ґрунту, забрудненого нафтопродуктами. Запропонована нами методика створить необхідне підґрунтя для отримання узагальноної якісної оцінки екологічного стану довкілля, не базуючись на кількісних характеристиках ГДК.